

СХВАЛЕНО

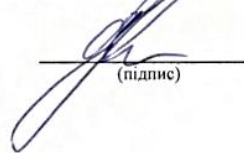
Вченою радою КНЗ КОР
«Київський обласний інститут
післядипломної освіти
педагогічних кадрів»
(протокол від 26.05.2025 р. № 4)

ЗАТВЕРДЖЕНО

Ректор КНЗ КОР «Київський
обласний інститут післядипломної
освіти педагогічних кадрів»

Віра РОГОВА
Наказ від «11» липня 2025 р. № 218

ПОГОДЖЕНО
Проректор

Олена ЧАСНІКОВА

**ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
«РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧИТЕЛЯ
СУСПІЛЬСТВОЗНАВЧИХ ПРЕДМЕТІВ»
для вчителів історії, правознавства, громадянської освіти**

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Освітня програма розроблена на основі Типової програми підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують Державний стандарт базової середньої освіти, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 12 жовтня 2022 року № 904 та у відповідності до професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти», затвердженого наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 29 серпня 2024 року № 1225 «Про затвердження професійного стандарту «Вчитель загальної середньої освіти».

Освітня програма враховує основні положення Законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 року № 898, Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 року № 800 інших нормативно-правових актів, що регулюють діяльність вчителя (викладача), та з урахуванням стратегії реформування галузі освіти в Україні, новітніх зарубіжних і вітчизняних наукових розробок, кращих практик у галузі освіти та професійного розвитку педагогів, відповідно до сучасних викликів суспільства й освіти.

Мета освітньої програми:

Розвивати професійну компетентність учителів суспільствознавчих предметів щодо реалізації компетентнісного підходу у навчальному процесі. Формування навичок розробки та використання інтерактивних освітніх технологій відповідно до державної політики в галузі освіти. Удосконалення раніше набутих та/або набуття нових компетентностей, необхідних для організації освітнього процесу з учнями в контексті Концепції «Нова українська школа» та Державного стандарту базової середньої освіти.

Основні завдання програми:

- Ознайомлення з теоретичними засадами критичного мислення та його значенням у навчальному процесі.
- Розвиток навичок аналізу, оцінки та застосування отриманої інформації в освітньому середовищі.
- Формування компетентностей щодо використання інтерактивних методик для розвитку критичного мислення.
- Використання цифрових освітніх ресурсів для організації навчання.
- Розвиток професійної мобільності педагогів у контексті сучасних викликів освіти.
- Інтеграція громадянської та історичної освіти через компетентнісний підхід.

Очікувані результати:

Знання й розуміння:

- Концепції критичного мислення та її місця у сучасній освіті.
- Принципів компетентнісного навчання в історичній та громадянській освіті.
- Інтерактивних та цифрових технологій, що сприяють розвитку критичного мислення.
- Методів аналізу історичних та суспільних явищ з використанням доказів.
- Підходів до формування інформаційної грамотності та медіаграмотності учнів.

Уміння:

- Застосовувати стратегії критичного мислення під час викладання історії та громадянської освіти.
- Розробляти навчальні матеріали та заняття з урахуванням компетентнісного підходу.
- Використовувати онлайн-інструменти для візуалізації історичних процесів.
- Розвивати в учнів навички аргументованої дискусії та аналізу джерел.
- Оцінювати ефективність впровадження методів критичного мислення в освітньому процесі.

Диспозиції (цінності, ставлення):

- Формування національної ідентичності, патріотизму, демократичних цінностей.
- Відповідальне використання історичних та суспільних знань у повсякденному житті.
- Сприяння формуванню активної громадянської позиції учнів.
- Підтримка інклюзивного та толерантного освітнього середовища.
- Гуманістична спрямованість освітнього процесу.
- Дитиноцентризм, цінність особистості.
- Готовність до реалізації сучасних цілей освіти.
- Професійна мобільність та гнучкість.
- Усвідомлення необхідності постійного професійного розвитку.
- Відданість ідеї щодо значущої участі в освітньому процесі усіх учнів.
- Утвердження національно-патріотичних та демократичних цінностей, українська національна ідентичність, повага до багатоманітності, право вибору, полікультурність.

Розробник освітньої програми	<i>Тіщенко А. В.</i> , завідувач відділу загальної середньої освіти, освіти Комунального навчального закладу Київської обласної ради «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів»
Найменування освітньої програми	Освітня програма підвищення кваліфікації «Розвиток професійних компетентностей учителя суспільствознавчих предметів» для вчителів історії, правознавства, громадянської освіти
Мета програми	Програма спрямована на розвиток професійної компетентності учителів суспільствознавчих предметів щодо реалізації компетентнісного підходу у навчальному процесі, формування навичок розробки та використання інтерактивних освітніх технологій відповідно до державної політики в галузі освіти. Передбачає удосконалення раніше набутих та/або набуття нових компетентностей, необхідних для організації освітнього процесу з учнями в контексті Концепції «Нова українська школа» та Державного стандарту базової середньої освіти
Цільова аудиторія	Вчителі історії, правознавства, громадянської освіти
Обсяг (тривалість), що встановлюється в годинах та/або кредитах ЄКТС	120 год / 4 ЄКТС (72 аудиторних години, 48 год – самостійна робота)
Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться	Загальні компетентності: ЗК.01, ЗК.02, ЗК.03, ЗК.05. Професійні компетентності: А1 Прогностична (А1.1); А2 Організаційна (А2.1, А2.3, А2.4); А3 Оцінювально-аналітична (А3.2); А.4 Предметно-методична (А4.1); Б1 Здоров'язбережувальна (Б1.2); В1 Психо-емоційна (В1.1, В1.2); В2 Педагогічне партнерство (В2.1, В2.2, В2.3); В3 Морально-етична (В3.1); Г1 Здатність до навчання впродовж життя (Г1.1, Г1.2); Г2 Інформаційно-комунікаційна (Г2.1, Г2.2, Г2.3)

Строки виконання програми	Календарний рік
Документ, що видається за результатами підвищення кваліфікації	Свідоцтво про підвищення кваліфікації
Забезпечення розміщення освітньої програми на сайті	сайт: https://www.kristti.com.ua/

Зміст програми

№ з/п	Назва та зміст навчального модуля	Всього годин	Аудиторні		
			Лекції	Семінари	Практичні
Модуль І. Філософія освіти ХХІ століття		6	4	—	2
1.1.	Як завдяки стоїцизму бути стійким до стресу в роботі вчителя				
1.2.	Ідея природовідповідності в генезисі модернізації освіти				
Модуль ІІ. Професійний розвиток педагогічних працівників в умовах реформування освіти		10	4	—	6
2.1.	Професійний стандарт педагога як механізм для формування навичок самооцінювання педагогічної майстерності				
2.2.	Соціальні мережі в роботі вчителя				
2.3.	Використання цифрових ресурсів у професійному розвитку вчителів: ЄАС, ІІІ (GEMINI, GPT, E KRISTTI, Дія. Освіта, Освітній хаб Київщини				
2.4.	Педагогічна етика й етикет: створення комфортного освітнього простору				
Спецкурси (спецпрактикуми) за вибором		6	—	—	6
Спецкурс «Психологічна підтримка учасників освітнього процесу»		6	—	—	6
Модуль ІІІ. Теорія і практика впровадження компетентнісної суспільствознавчої освіти		48	—	—	42
Інваріантна частина		36	2	—	34
3.1.	Теоретико-практичні аспекти викладання суспільствознавчих предметів	8	—	—	8
3.1.1.	Нормативно-методичні аспекти навчання суспільствознавчих предметів у закладах загальної середньої освіти в умовах переходу до НУШ	2	2	—	—
3.1.2.	Компетентнісний потенціал шкільного курсу історії	2	—	—	2
3.1.3.	Реалізація компетентнісного підходу у навчанні учнів	4	—	—	4

	правознавства та громадянської освіти				
3.2.	Психолого-педагогічний супровід освітнього процесу	2	–	–	2
3.2.1.	Технологія управління конфліктами та конфліктними ситуаціями як передумова створення сучасного освітнього середовища	2	–	–	2
3.3.	Складові професійної майстерності вчителя суспільствознавчих предметів	10		–	10
3.3.1.	Модель учителя-майстра: передовий педагогічний досвід Київщини	4	–	–	4
3.3.2.	Продуктивна мовленнєва комунікація вчителя як складова його педагогічної майстерності	2	–	–	2
3.3.3.	Культурна компетентність у професійному розвитку вчителя (управлінця) Нової української школи	2	–	–	2
3.3.4.	Особистісно-професійний імідж сучасного педагога	2	–	–	2
3.4.	Успішний учитель: ефективні технології навчання	10	–	–	10
3.4.1.	Урок в технології розвитку критичного мислення. Структура і методика уроку. Конструювання знань, умінь та смислів	2	–	–	2
3.4.2.	Формувальне оцінювання: мета, умови проведення, інструментарій	2	–	–	2
3.4.3.	Упровадження формувального оцінювання у процесі навчання історії	2			2
3.4.4.	Активне навчання в системі компетентісно орієнтованої освіти	2	–	–	2
3.4.5.	Методичні прийоми ефективного навчання: традиції та інновації	2	–	–	2
3.5.	Умови ефективного навчання	6	–	–	6
3.5.1.	Забезпечення психологічного здоров'я та профілактика професійного вигорання педагогічного працівника (управлінця) засобами арт-терапевтичних практик	2	–	–	2
3.5.2.	Мотивація суб'єктів навчання як складова освітнього процесу НУШ	2			2
3.5.3.	Медіаграмотність як сучасна потреба суб'єктів освітнього процесу	2	–	–	2
Варіативна частина		12	–	–	12
3.6.	Освітнє середовище	6			6
3.6.1.	Національна мовна політика в Україні	2	–	–	2
3.6.2.	Академічна доброчесність: від внутрішньої культури особистості до академічної культури закладу освіти	2	–	–	2
3.6.3.	Психолого-педагогічна проблема мобінгу/булінгу в освітньому середовищі	2	–	–	2
3.7.	Загальна ерудиція	2	2	–	
3.7.1.	Шкільне меценатство Київщини XIX – поч. XX ст.	2	2	–	–
3.7.2.	Формування читацької грамотності як провідної компетентності учнів Нової української школи	2	2	–	–
Модуль IV. Діагностико-аналітичний модуль		8	2	–	6
4.1.	Настановче заняття. Вхідне діагностування	2	2	–	–
4.2.	Тематична дискусія «Складові успішності вчителя суспільствознавчих предметів»	4	–	–	4
4.3.	Вихідне діагностування	2	–	–	2

Модуль I. Філософія освіти XXI століття

1.1. Як завдяки стоїцизму бути стійким до стресу в роботі вчителя

Ознайомлення з ключовими принципами стоїцизму. Практичні техніки стоїків для збереження емоційної рівноваги в стресових ситуаціях. Використання стоїчного підходу для ефективного вирішення конфліктів і збереження професійної стійкості. Рекомендації для інтеграції стоїчних практик у щоденну роботу педагога.

1.2. Ідея природовідповідності в генезисі модернізації освіти

Ідея природовідповідності у філософських поглядах античних вчених. Суть світоглядної концепції природовідповідності за Я.Коменським та її прояв у його педагогічних ідеях. Вікова періодизація за Аристотелем, Я.Коменським, Ж.-Ж.Руссо. Природовідповідність як філософський принцип панпедії (всезагальної мудрості) Я.А. Коменського. Використання ідеї природовідповідності у біоніці. Ідея природовідповідності в педагогічних інноваціях Г.С. Сковороди ("сродність" праці) та М. Монтессорі (урахування сензитивних періодів у розвитку дитини). Вплив цього принципу на виникнення педагогічних інновацій в умовах сьогодення.

Модуль II. Професійний розвиток педагогічних працівників в умовах реформування освіти

2.1. Професійний стандарт педагога як механізм для формування навичок самооцінювання педагогічної майстерності

Основні зміни в новому Професійному стандарті вчителя: що варто знати педагогам. Ознайомлення з основними положеннями професійного стандарту педагога, зокрема трудовими функціями та компетентностями. Кодифікація Професійного стандарту. Трудові функції – невід’ємна частина стандарту для кожної професії згідно з українським законодавством. Формування в педагогів навичок самооцінювання рівня професійних компетентностей, уміння вести моніторинг власної педагогічної діяльності. Сфери застосування вчителями Професійного стандарту. Самооцінювання вчителем власної професійної діяльності; планування та визначення траєкторії професійного розвитку вчителя; планування його підвищення кваліфікації. Планування та визначення траєкторії професійного розвитку вчителя. Планування підвищення кваліфікації вчителя. Особливості визначення відповідності власних професійних компетентностей чинним вимогам. Приклади щорічного комплексного самооцінювання (за всіма компетентностями, визначеними Професійним стандартом) із метою планування підвищення кваліфікації; періодичне самооцінювання володіння певними компетентностями для виявлення відповідних напрямів професійного розвитку. Виконання вправ, що сприяють формуванню в учителя навичок самооцінювання рівня професійних компетентностей. Самостійне визначення рівня володіння цифровою компетентністю шляхом складання національного тесту на цифрову грамотність «Цифрограм для вчителів» на порталі Дія.

2.2. Соціальні мережі в роботі вчителя

Розгляд соціальних мереж як інструменту для спілкування з учнями, батьками та колегами. Використання соціальних платформ для обміну навчальними матеріалами та організації освітніх проєктів. Правила етичного та безпечного використання соцмереж у професійній діяльності вчителя. Поради щодо створення освітнього контенту для соціальних мереж, який мотивує та надихає учнів. Формування особистого бренду вчителя.

2.3. Використання цифрових ресурсів у професійному розвитку вчителів: ЄАС, ШІ (GEMINI, GPT, EKRISTTI, Дія. Освіта, Освітній хаб Київщини

ЄАС (Єдина академічна система). Електронна база для фіксації підвищення кваліфікації педагогів. Штучний інтелект (ШІ). GEMINI, GPT (ChatGPT) – інструменти для автоматизації створення дидактичних матеріалів, генерації ідей для уроків, рефлексії, написання текстів, підготовки до ЗНО/НМТ. E-KRISTTI – онлайн-платформа для

безперервного професійного розвитку педагогів. Дія.Освіта – Державна платформа з безкоштовними освітніми серіалами. Цифрова грамотність, медіаграмотність, навички 21 століття. Освітній хаб Київщини. Регіональний центр професійного зростання. Курси, тренінги, менторські програми, розвиток soft skills.

2.4. Педагогічна етика й етикет: створення комфортного освітнього простору

Основи педагогічної етики. Педагогічний етикет: комунікація, взаємодія з колегами та батьками, поведінка в колективі. Створення комфортного освітнього простору (фізичний комфорт, емоційна підтримка). Практичні аспекти реалізації педагогічної етики та етикету.

Спецкурс «Психологічна підтримка учасників освітнього процесу»

Модуль III. Теорія і практика впровадження компетентнісної суспільствознавчої освіти

Інваріантна частина

3.1. Теоретико-практичні аспекти викладання суспільствознавчих предметів

Ознайомлення з сучасними підходами до викладання історії, правознавства та громадянської освіти. Розгляд теоретичних основ та практичних методик формування компетентностей учнів. Аналіз зв'язку між навчальними цілями, завданнями та результатами.

3.1.1. Нормативно-методичні аспекти навчання суспільствознавчих предметів у закладах загальної середньої освіти в умовах переходу до НУШ

Розгляд державних стандартів та програмних вимог Нової української школи, методичних рекомендацій щодо компетентнісного підходу. Ознайомлення з нормативними документами та їх застосуванням у плануванні та проведенні уроків.

3.1.2. Компетентнісний потенціал шкільного курсу історії

Аналіз шкільного курсу історії як інструменту формування предметних та ключових компетентностей. Приклади інтерактивних методик розвитку критичного мислення та громадянської свідомості учнів.

3.1.3. Реалізація компетентнісного підходу у навчанні учнів правознавства та громадянської освіти

Вивчення методів впровадження компетентнісного підходу через практичні кейси, рольові ігри, проєктну діяльність. Формування правової та громадянської компетентності учнів.

3.2. Психолого-педагогічний супровід освітнього процесу

Забезпечення психологічного комфорту учнів та педагогів у процесі навчання. Розгляд психологічних та педагогічних стратегій підтримки ефективного освітнього середовища.

3.2.1. Технологія управління конфліктами та конфліктними ситуаціями як передумова створення сучасного освітнього середовища

Ознайомлення з методиками профілактики та вирішення конфліктів у школі. Розгляд практичних прийомів, що сприяють безпечному та толерантному навчальному середовищу.

3.3. Складові професійної майстерності вчителя суспільствознавчих предметів

Аналіз ключових професійних якостей учителя: педагогічна майстерність, комунікаційні навички, культурна компетентність та професійний імідж.

3.3.1. Модель учителя-майстра: передовий педагогічний досвід Київщини

Огляд успішних практик учителів Київщини, які демонструють компетентнісний підхід та інноваційні технології навчання. Розбір прикладів реалізації ефективних методик у класі.

3.3.2. Продуктивна мовленнєва комунікація вчителя як складова його педагогічної майстерності

Вивчення технік ефективної комунікації та аргументації для мотивації учнів і побудови довірливих відносин у класі.

3.3.3. Культурна компетентність у професійному розвитку вчителя (управління) Нової української школи

Формування міжкультурної обізнаності та вміння застосовувати культурні знання в освітньому процесі. Розвиток компетентностей управлінця школи.

3.3.4. Особистісно-професійний імідж сучасного педагога

Розгляд факторів, що впливають на імідж учителя, його професійну репутацію та авторитет серед учнів і колег.

3.4. Успішний учитель: ефективні технології навчання

Вивчення інноваційних та перевірених методів навчання, активних технологій та формувального оцінювання для розвитку компетентностей учнів.

3.4.1. Урок в технології розвитку критичного мислення. Структура і методика уроку. Конструювання знань, умінь та смислів

Розгляд моделі уроку для розвитку аналітичних та критичних навичок учнів через інтерактивні методики та проблемне навчання.

3.4.2. Формувальне оцінювання: мета, умови проведення, інструментарій

Ознайомлення з цілями, методами та інструментами оцінювання, що стимулює розвиток учнів та допомагає вчителю коригувати навчальний процес.

3.4.3. Упровадження формувального оцінювання у процесі навчання історії

Практичні приклади використання формувального оцінювання для контролю та мотивації учнів, розробка завдань та критеріїв оцінювання.

3.4.4. Активне навчання в системі компетентісно орієнтованої освіти

Впровадження інтерактивних методів: дискусій, проєктів, рольових ігор, що сприяють розвитку ключових компетентностей.

3.4.5. Методичні прийоми ефективного навчання: традиції та інновації

Порівняння класичних та сучасних методик, поєднання традиційного та інноваційного підходів для підвищення ефективності навчання.

3.5. Умови ефективного навчання

Розгляд психолого-педагогічних, мотиваційних та цифрових чинників, що забезпечують успішність освітнього процесу.

3.5.1. Забезпечення психологічного здоров'я та профілактика професійного вигорання педагогічного працівника (управлінця) засобами арт-терапевтичних практик

Вивчення арт-терапевтичних методів для збереження психологічного здоров'я, профілактики вигорання та розвитку творчого потенціалу педагогів.

3.5.2. Мотивація суб'єктів навчання як складова освітнього процесу НУШ

Розгляд методів підвищення внутрішньої мотивації учнів та педагогів для ефективного навчання та розвитку компетентностей.

3.5.3. Медіаграмотність як сучасна потреба суб'єктів освітнього процесу

Формування критичного мислення та навичок роботи з інформацією в цифровому середовищі, розвиток медіаграмотності та цифрової компетентності.

Варіативна частина

3.6. Освітнє середовище

Аналіз факторів, що впливають на якість навчання: мовна політика, академічна культура, протидія булінгу та мобінгу.

3.6.1. Національна мовна політика в Україні

Ознайомлення з сучасними мовними вимогами в освіті та формування мовної компетентності учнів.

3.6.2. Академічна доброчесність: від внутрішньої культури особистості до академічної культури закладу освіти

Вивчення принципів етики, відповідальності та чесності, формування академічної культури серед учнів та педагогів.

3.6.3. Психолого-педагогічна проблема мобінгу/булінгу в освітньому середовищі

Розгляд причин, наслідків та стратегій профілактики булінгу та мобінгу у школі.

3.7. Загальна ерудиція

Розширення кругозору педагогів, формування компетентностей учнів через історичні та культурні знання.

3.7.1. Шкільне меценатство Київщини XIX – поч. XX ст.

Ознайомлення з історією меценатства та його впливом на розвиток освіти та культурних традицій.

3.7.2. Формування читацької грамотності як провідної компетентності учнів Нової української школи

Формування читацької компетентності для розвитку критичного мислення, пізнавальної активності та громадянських навичок учнів.

Модуль IV. Діагностико-аналітичний модуль

4.1. Настановче заняття. Вхідне діагностування

Організаційне заняття для визначення початкового рівня компетентностей учасників та підготовки до подальшого навчання.

4.2. Тематична дискусія «Складові успішності вчителя суспільствознавчих предметів»

Обговорення ключових чинників ефективності педагогічної діяльності, обмін досвідом та практичними прикладами.

4.3. Вихідне діагностування

Підсумкове оцінювання результатів навчання, аналіз досягнутих компетентностей та планування подальшого професійного розвитку.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Основні компоненти професійної компетентності, важливі для успішного викладання суспільствознавчих предметів.
2. Вплив педагогічних технологій на розвиток професійної майстерності вчителів історії, громадянської освіти та правознавства.
3. Роль методів самоосвіти та професійного розвитку у підвищенні майстерності вчителя.
4. Використання аналізу власних педагогічних практик для розвитку професійної майстерності.
5. Технології, що допомагають учителям здійснювати критичний аналіз навчальних матеріалів та методик.
6. Вплив співпраці з колегами та участі у професійних спільнотах на розвиток професійної майстерності.
7. Роль творчого підходу у формуванні інноваційних педагогічних практик.
8. Оцінка різних педагогічних підходів через призму сучасних освітніх тенденцій.
9. Дебати та обговорення педагогічних проблем як засіб розвитку професійної майстерності.
10. Вплив цифрових інструментів на розвиток інформаційно-комунікаційної компетентності вчителів суспільствознавчих предметів.
11. Оцінка рівня розвитку професійної майстерності за допомогою портфоліо та інших форм самооцінювання.
12. Вправи для розвитку педагогічного мислення та творчого підходу до викладання.
13. Методи, що стимулюють учителів до самостійного критичного аналізу та вдосконалення власних педагогічних практик.
14. Використання педагогічних кейсів для розвитку здатності вчителів критично осмислювати педагогічні ситуації.
15. Роль оцінювання власної педагогічної діяльності у процесі професійного розвитку.
16. Інтерактивні методи, що сприяють розвитку комунікативної компетентності вчителів у роботі з учнями та колегами.

Список використаних та рекомендованих джерел

1. Міністерство освіти і науки України. Нова українська школа: Стратегії розвитку та підходи до навчання URL: <https://mon.gov.ua/ua/nasha-robota/nova-ukrayinska-shkola>
2. Платформа EdEra. Розвиток професійної компетентності вчителів суспільствознавчих предметів через інтерактивні методи навчання URL: <https://www.ed-era.com>
3. Нова українська школа. Педагогічні технології для розвитку професійної майстерності вчителів URL: <https://mon.gov.ua/ua/nasha-robota/nova-ukrayinska-shkola>
4. Інститут модернізації змісту освіти. Впровадження інноваційних педагогічних практик в уроки історії та правознавства URL: <https://imzo.gov.ua>
5. Центр інноваційної освіти "Новий день". Використання сучасних технологій для розвитку професійної майстерності вчителів URL: <https://www.noviyden.com.ua>
6. Освітній портал "Освіта.ua". Підходи до розвитку професійної компетентності вчителів суспільствознавчих предметів URL:
7. Освітній портал Edutimes. Роль веб-квестів у розвитку педагогічної майстерності вчителів історії та громадянської освіти URL: <https://www.edutimes.com.ua>
8. Всеукраїнська школа онлайн. Професійний розвиток вчителів суспільствознавчих предметів в умовах дистанційного навчання URL: <https://vso.education.ua>
9. Національна академія педагогічних наук України. Розвиток професійної майстерності вчителів в контексті Нової української школи у URL: <http://naps.gov.ua>
10. Методичний портал "Педагогічна преса". Техніки самоосвіти та професійного розвитку вчителів суспільствознавчих предметів URL: <https://www.pedpresa.com.ua>